

2009:70

Lyngsjö kyrka

Antikvarisk kontroll, 2009

Helen Carlsson

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2009:70

Lyngsjö kyrka

- Belysningsliftar för ljuskronor

Antikvarisk kontroll, 2009
Lyngsjö socken, 1085
Kristianstad kommun
Skåne län

Helen Carlsson

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2009 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2009:70
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Monterat hissmotorpaket uppe på kyrkans långhusvind, ljuskronan är nedhissad. De två ihospikade bjälkarna av rödaktigt virke är nya tillägg för att undvika infästningar i medeltida takstolar.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

LYNGSJÖ KYRKA

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	5
Utförda åtgärder.....	6
Installation av belysningsliftar	6
Avvikelser från arbetshandlingar.....	9
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	9
Iakttagelser under arbetet.....	9
Övriga handlingar med relevans för ärendet.....	9
Bilaga	10

Kristianstad kommun utmärkt på Skånekartan.

Del av Lyngsjö socken, med kyrkan markerad.

Sammanfattning av utförda åtgärder

Elektriska belysningslifhtar monterades till två av kyrkans fyra ljuskronor, belägna i långhuset. Hissmotorpaketet installerades på långhusvinden. Inga infästningar gjordes i kyrkans medeltida takstolar.

Administrativa uppgifter

Objekt	Lyngsjö kyrka
Socken	Lyngsjö socken
Kommun	Kristianstads kommun
Arbetshandlingar	2008.12.19
Länsstyrelsens beslut	2009.05.04, dnr 433-92284-08
Regionmuseets dnr	K12.30-105-09, 1085
Byggherre/beställare	Kristianstad kyrkliga samfällighet
Entreprenörer	Everöds Elbyrå AB
Antikvarisk kontrollant	Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne genom Helen Karlsson
Byggnadstid	16.09.2009 – 30.09.2009
Slutbesiktning	05.11.2009

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Lyngsjö kyrka är en romansk kyrka med långhus, kor och västtorn, uppförd under 1100-talet. Till kyrkans lägre, rakt avslutade kor var ursprungligen en halvrund absid fogad, vilken revs vid 1800-talets mitt. Framför långhusets sydingång fanns ett vapenhus som senare revs. Tornet, som är av samma bredd som långhuset genomgick vissa förändringar 1767 och 1899.

I långhuset lades från början ett plant trätak, som 1450-75 ersattes av kryssvalv. Tornets bottenvåning, som öppnar sig in mot kyrkorummet genom en rundbåge, har före det nuvarande plana trätaket haft tunnvalv. På dess andra våning har en emporanordning av enkelt slag funnits, och en rundbågig altarnisch kan alltså spåras. Tornets medeltida takstol är bevarad. Även långhusvinden har bevarade medeltida takstolar.¹ Sockenhelgedomen i Lyngsjö intar en särställning tack vare sina inventarier – dopfunten och antemensalet – och sina romanska kalkmålningar, som 1954 togs fram i triumfbågen och koret. Förutom de romanska målningarna återfinns på långhusets nordmur, synliga ovan valven, fragment av en Kristofferbild från omkring 1300.²

¹ Lotta Eriksson. 2009-04-07. Regionmuseets yttrande.

² Rapport av Helén Lilja, 1992, Kristianstads Läns Museum

Ljuskronornas infästning på långhusvinden, Tv: den västra ljuskronan, th: infästning till ljuskrona i öster. Foton tagna före installation av belysningsliftar. I samband med installationen av liftarna avlägsnades muttrar och brickor.

Kyrkan var 1992 föremål för en byggnadsarkeologisk undersökning.³

Kyrkans huvudbelysning utgörs av två ljuskronor i koret samt två dito i långhuset. Ljuskronorna är utrustade med stearinljus. Därtill är kyrkorummets östra parti ytterligare belyst med hjälp av spotlights. Spotlights finns monterade dels inne i koret på ljuskronans upphängningsstång, dels i valvet intill den östra ljuskronans smidda upphängningsbygel. Den västra ljuskronan saknar spotlights.

Utförda åtgärder

Installation av belysningsliftar

Belysningsliftar bestående av ett hissmotorpaket med höj- och sänkbar lyftwire och kabel för belysning installerades. Liftarna är försedda med radiostyrd fjärrkontroll och är dimensionerade för en lyftkraft av 20 kp. Kabeldragning (lyftwire och kabel) genom tak utfördes genom befintliga hål tillhörande ljuskronornas upphängning. Långhusets ljuskronor är fästa med smidd bygel, vilket innebär att det finns två ingångshål per ljuskrona. Dessa båda ingångshål utnyttjades vid kabeldragning. Inga nya håltagningar erfordrades. Enligt arbetshandlingarna skulle befintliga upphängningskrokar demonteras och ersättas av krok i belysningsliftar. Lösningen förkastades till förmån för dubbla vajrar och mindre åtgärder på ljuskronornas byglar. (Se nedan under ”Avvikelser från arbetshandlingar”)

Hissmotorpaketet installerades på långhusvinden. Tillstånd fanns för att installera belysningsliftar även till korets två ljuskronor, men församlingen valde att avstå från dessa installationer, på grund av begränsad tillgänglighet till korvinden i kombination med att korets båda ljuskronor befinner sig relativt lågt i förhållande

³ Rapport av Helén Lilja, 1992, Kristianstads Läns Museum

Överst: Ljuskronornas upphängningsanordning består av en smidd bygel. Bygelns två ingångshål utnyttjades för kabeldragning till belysningslifterna. En spotlight är sedan tidigare installerad i anslutning till ljuskronan i öster. Bilden tagen före åtgärder. Underst: Efter installation: ljuskronorna i nedbissat läge. Bilden tagen från sydväst.

Övre raden, fr v: Långhusvinden, från väst, efter installation av två belysningsliftar till ljuskronor. På bilden syns liftarna i nedsänkt läge. T v: Vajrar tillhörande lift till den östra ljuskronan. Undre raden, fr v: närbild från föregående motiv. Lösning för montering av hissmotorpaket med belysningslift tillhörande den östra ljuskronan. Brädan är ett tillägg med anledning av aktuell installation. T h: Kablar till östra ljuskronan, långhusvinden.

till golvnivån och därför kan nås via vanlig stol eller pall. De båda ljuskronorna i långhuset är på grund av den högre takhöjden svårtillgängligare. När ljuskronorna är helt nedsänkta är avståndet från golv till ljuskrona cirka 65 cm. Den stora ljuskronan sänks i ett långsammare tempo (2 minuter) än den mindre kronan. Alla infästningar i kyrkans medeltida takstolar undveks. Infästningarna gjordes i stället i två 3,30 meter långa, ihopspikade regler om vardera 45 x 95 mm, som lades att vila löst på fem bindbjälkar. Genom att lägga reglarna på flera takstolar fördelas tyngden från hissmotorpaketen mer jämnt. Redan före åtgärd fanns nya bjälkar som vilade på takstolarna. Samtliga infästningar gjordes i den nya träbjälken.

Kabeln drogs till tornet och förlades i anslutning till befintlig ledning för anslutning till elskåp.

Avvikelser från arbetshandlingar

Mutter och bricka till ljuskronornas upphängningsanordning togs bort, vartefter ljuskronornas byglar drogs ner från valvet. Avståndet från ”kryset” till valvkan-ten mättes ut. Med utgångspunkt i utmätt avstånd kortades befintliga byglar cirka 20 cm i varje ände. En lokal smed värmdde ändarna och plattade ut dem. Ett 4 mm hål borrades i vardera ände. Dubbla vajrar trädde i byglarnas hål. För att undvika att vajrarna sliter på putsen på sin väg mot vinden monterades vajrarna i plaströr. Lösningen med en enkel vajer förkastades av estetiska och funktionella orsaker, eftersom ljuskronan inte hade kommit ända upp i valvet. I stället hade det blivit en glipa mellan bygel och valvet. I glipan hade de röda vajerkammarna syns.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Installationen är utförd i enlighet med länsstyrelsens beslut. De avvikelser från beslutet som gjordes var väl motiverade. Kyrkans kulturhistoriska värden bedöms inte ha minskat i värde genom installationen.

Iakttagelser under arbetet

Vid tidigare elektrisk installation på vinden har infästningar gjorts i takkonstruktionen. Enligt muntlig uppgift från vaktmästare Göran Olsson skedde detta i samband med larminstallation.

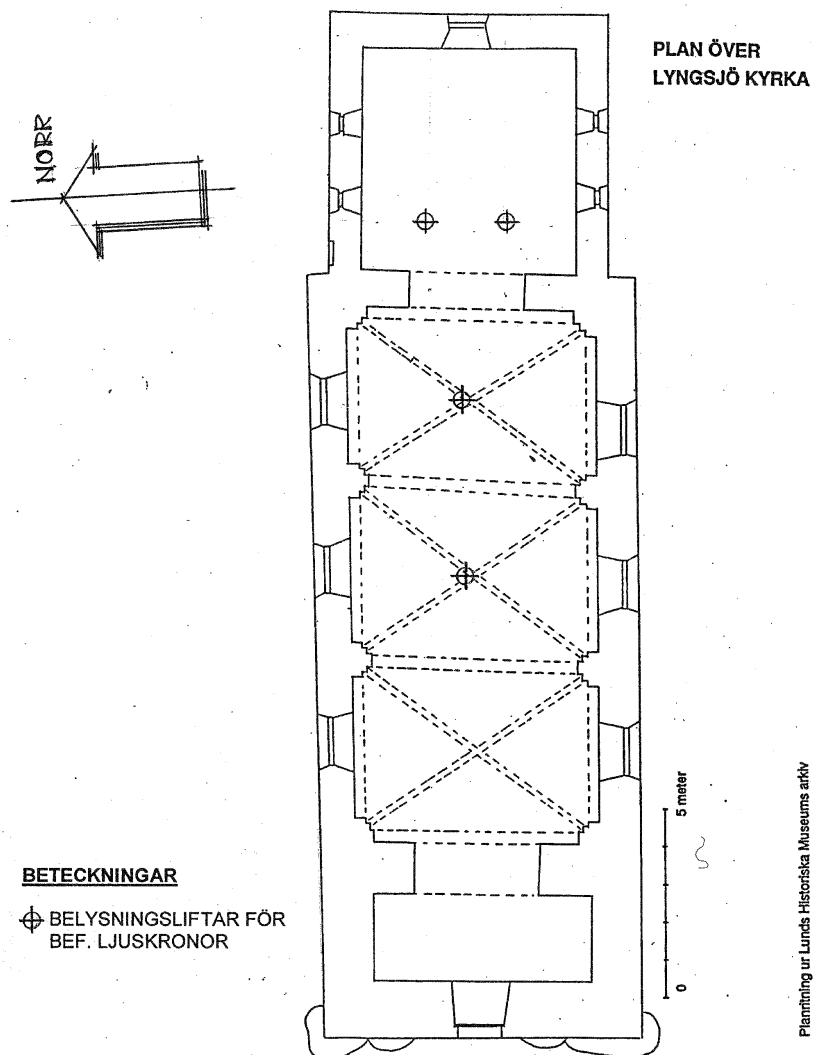
Övriga handlingar med relevans för ärendet

1992	Kristianstads Läns Museum, Helén Lilja: Rapport
Byggnadsarkeologisk undersökning av Lyngsjö kyrka
2009-04-07	Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
genom Lotta Eriksson: yttrande, dnr K12.30-104-09, 1038

Lund den 12 november

Helen Carlsson

Bilaga

Regionmuseets rapportserie 2009

Kulturmiljö

1. Bröddarps mölla, Västra Ingelstads sn, AK, Helene Stalin Åkesson 2008
2. Fjälastorps småskola, - restaurering av uthus, Brunby sn, AK, Helene Stalin Åkesson 2007
3. Gamlegård – fasadrestaurering, Helsingborgs stad, AK, Helene Stalin Åkesson 2007
4. Hajen 13, Höganäs sn, AK, Helene Stalin Åkesson 2007
5. Täckarehuset – restaurering av två jordkällare, Brösarps sn, AK, Helene Stalin Åkesson 2007
6. Gravarna i Askgården – i skuggan av Flyinge kungsgård, Södra Sandby sn, FU, Helene Wilhelmson, 2002
7. Åter på Hammar 9:21, Nosaby sn, FU, Anders Edring 2009
8. Ruveröds kvarn – rekonstruktion av dämme och kvarnlucka, Riseberga sn, AK, Helene Stalin Åkesson 2008
9. Renovering av balkonger på Tranchellska huset, AK, Mia Jungskär 2008
10. Hovdala slott huvudbyggnaden – dokumentation i samband med fasadrenovering, Brönnestads sn, BAD, Kristina Nilén, 2007
11. Hovdala slott hus D – invändig restaurering av ”Noras fåfånga”, Brönnestads sn, AK & BD, Kristina Nilén, 2007-2008
12. Krageholms mölla – i ny papp, Sövestads sn, AK, Helene Stalin Åkesson, 2007
13. Skånbergs mölla – renovering av hättan, Gladsax sn, AK, Helene Stalin Åkesson, 2007
14. Kvihusa 1:2 – åtgärder på tak till ekonomibyggnad, Eljaröd sn, AK, Helene Stalin Åkesson, 2007
15. Boplatser och en grav vid Norreskog, Ivetofta sn, FU, Tony Björk, 2008
16. Dunderbacken. Arkeologisk forskningsundersökning inom ärkebiskopsborgen i Åhus, Johan Dahln, 2008
17. Stångby kyrka, invändig restaurering och mögelsanering, Stångby sn, AK, Petter Jansson 2007-2008
18. Lövestads kyrka, utvändigt renovering, Lövestads sn, AK, Petter Jansson 2008
19. Öja kyrka, utvändigt renovering, Öja sn, AK, Petter Jansson 2008
20. Östra Vemmenhögs kyrka, renovering av tak, Östra Vemmenhögs sn, AK, Petter Jansson 2008
21. Näs kyrka, fasader och tak, Trollenäs sn, AK, Petter Jansson 2008
22. Att flytta en gravsten – Torben Billes gravsten i Lunds domkyrka, Lunds sn, AK, Petter Jansson 2008-2009
23. Cement, järn och berg, Södra Mellby sn, FU/SÖ, Bertil Helgesson 2008
24. Tobaksprojektet 2008, projektrapport, Jimmy Juhlin Alftberg med bidrag av Åsa Jakobsson, 2009
25. Frillestads kyrka – utvändigt renovering, Frillestads sn, AK, Heikki Ranta 2008
26. Norra Rörums kyrka – nyläggning av spåntak, Norra Rörums sn, AK, Heikki Ranta 2008
27. Schaktning vid Bosjö kloster kyrka, Bosjö sn, FU, Jan Kockum 2009
28. Glimmebodagården – omläggning av två takstin, Brösarps sn, AK, Helene Stalin Åkesson, 2008
29. Glimmebodagården – restaurering av fönster och dörrar, Brösarps sn, AK, Helene Stalin Åkesson, 2008
30. Loshults kyrkas orgelfasad, Loshults sn, AK, Lotta Eriksson, 2009
31. Fjärrvärme i Åhus, Åhus sn, FU, Jan Kockum och Catherine Svensson, 2001-2002
32. Yxor och brunnar i Härlöv, Kristianstad, SU, Tony Björk & Helene Wilhelmson, 2008
33. Harlösa kyrka, Relikskrin? & byggnadslämningar, schaktningsövervakning, 2006, Harlösa sn, Johan Dahln
34. Skepparslövs kyrka – absidarbeten, Skepparslöv sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2009
35. Övraby mölla - utbyte av vingar, Övraby socken, AK, Helene Stalin Åkesson, 2009
36. Everöds kyrka - konservering av predikstol, Everöd sn, AK, Lotta Eriksson, 2009
37. Övedskloster - landskapsparken. Kulturhistorisk utredning i samband med våtmarksprojekt 2009, Öveds sn, Kristina Nilén, 2009
38. Heliga Trefaldighetskyrkan – konserveringsarbeten, Kristianstads sn, AK, Lotta Eriksson 2008-2009.
39. Förhistoria och historia i Gualöv - Gualöv 61:113, Gualöv sn, FU, Jan Kockum, 2009
40. Kv. Jörgen Kristoffersen 6, Kristianstad, värdebeskrivning 2009, DK, Emelie Petersson, 2009
41. Gamlegård Dagstorp 5:2 – renovering av stallängans södra vägg, Dagstorps sn, AK, Helene Stalin Åkesson, 2009
42. Sporrakulla Gärd, Glimåkra sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2009
43. Öllsjö 7:1, Skepparslövs sn, FU, Anders Edring, 2009
44. Skromberga – en kulturmiljö att använda, Ekeby sn, AF, Helene Stalin Åkesson, 2008-2009
45. Bastion Schleswig, Kristianstad sn, FU, Johan Dahln, 2009
46. Norra Åsum kyrka – utvändigt renovering, Norra Åsum sn, AK, Lotta Eriksson, 2008-2009
47. Arkeologi vid Gula Villan i Borgeby, Borgeby sn, FU & SU, Catherine Svensson, 2006-2008
48. Tomelilla byagård – tak och gavelspets, Tomelilla sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2009
49. S:t Petri kyrka i Klippan – koppartaken, Klippans kommun, AF, Heikki Ranta, 2009
50. Krubbemölla – reparation av vattenränna, Vitaby sn, AK, Emelie Petersson, 2009
51. Bondrumsgården 2009 – tak och fasadarbeten, Fågeltofta sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2009

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

52. Krageholms mölla – omfogning av sockeln, Sövestad sn, AK, Helene Stalin Åkesson, 2009
53. En medeltida källare i Färlöv, Färlöv sn, FU, Jan Kockum, 2009
54. Vattenmöllan – omläggning av tak och arbete med stensockel, Brunnby sn, AK, Helen Carlsson och Helene Stalin Åkesson, 2009
55. En brunn vid Kärnan i Helsingborg, Helsingborg, FU, Jan Kockum, 2009
56. Flatmarksgravar och boplatzlämningar i Härlöv, FU, Helén Lilja, 2009
57. Vitemöllas hamn, Vitaby sn, PJ, Anna Rabow och Helene Stalin Åkesson, 2009
58. De stora gårdarna på Västervång under vendel- och vikingatid, Trelleborg, SU, Tony Björk, Karl-Magnus Lenntorp & Peter Skoglund, 2008-2009
59. Norra Roten 1, Landskrona, sektionsdokumentation, Johan Dahlén, 2009
60. Strönhults by - landskap och bebyggelse, Örkeneds sn, DK, Nils-Otto Nilsson & Cissela Olsson, 2009
61. Björnekulla kyrka – utvändig renovering, Björnekulla sn, AK, Lotta Eriksson, 2009
62. Flyinge kungsgård – vårdprogram 2009, Södra Sandby sn, Lotta Eriksson, Emelie Petersson och Anna Rabow, 2009
63. Karl XI stenar – åtgärdsförslag för parkanläggningen, Östra Sallerups sn, DK, Lotta Eriksson, 2009
64. Källs Nöbbelövs kyrka, Källs Nöbbelövs sn, AM, Helen Carlsson, 2009
65. Vä 1:4, Vä sn, AU, Anders Edring, 2009
66. Hustoftagården, Väsby sn, AK, Helen Carlsson, 2009
67. Lackalänga kyrka – utvändig renovering, Lackalänga sn, AK, Lotta Eriksson, 2009
68. Stora Hammars nya kyrka – utvändig renovering, Stora Hammars sn, AK, Lotta Eriksson, 2009
69. Everöds kyrka. Belysningsliftar för ljuskronor och ny högtalaranläggning. Everöds sn, AK, Helen Carlsson, 2009
70. Lyngsjö kyrka. Belysningsliftar för ljuskronor. Lyngsjö sn, AK, Helen Carlsson, 2009.
- 71.
- 72.
- 73.

